

Posudek vedoucí bakalářské práce:

Martina ŠMEJKALOVÁ, Mlýn jako právní a ekonomická jednotka na příkladu mlýna rodiny Veselých v Táboře.

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2008, 99 stran.

Mlýny vždy zaujímaly specifické postavení a jejich majitelé představovali svébytnou složku společnosti, ať již svým postavením (mnohdy byli osobně svobodní), svým specifickým zaměstnáním a z něho vyplývajícími právy a povinnostmi nebo svou majetkovou i kulturní úrovní, kterou mnohdy převyšovali své okolí. I když k dějinám mlynářství existuje již poměrně bohatá literatura, dějiny jednotlivých mlýnů nepatří mezi témata, jimž by byla věnována výrazná pozornost. Limitující je v tomto případě zejména pramenná základna. O to více je třeba přivítat bakalářskou práci Martiny Šmejkalové, která se mohla opřít o mimořádně dochované rodinné materiály mlynářské rodiny Veselých a důkladněji tak zkoumat jejich mlýn.

Svou (nutno dodat, že mimořádně rozsáhlou) práci rozdělila autorka – kromě obligátního Úvodu a Závěru – do čtyř kapitol. V Úvodu (s. 8 – 11) vysvětlila motivaci a cíle své práce, seznámila s její strukturou a provedla zasvěcené zhodnocení existující odborné literatury (jen bohužel nedoplnila odkazy v poznámkách – i když u některých prací uvádí potřebné informace v textu a navíc jsou tyto práce uvedeny v závěrečném seznamu literatury, ale jiné tam naopak chybějí, takže uvedení poznámkového aparátu by bylo žádoucí). Na základě literatury pak vznikla obsáhlá první kapitola (s. 12 – 28), věnovaná historickému vývoji mlýnů a mlynářství. Její rozsah je sice nemalý, ale představuje vlastně i uvedení do specifické mlynářské problematiky i terminologie, které je důležité pro další text práce. Až příliš stručná je naopak druhá kapitola, týkající se rodiny Veselých na mlýně v Táboře (s. 29) – pojednává totiž v podstatě jen o počátku jejich působení na tomto mlýně, který se vztahuje k roku 1661, kdy mlýn koupil Matěj Veselý. Další držitele přitom autorka neopomenula, ale uvedla je až v první podkapitole následující kapitoly, zabývající se již mlýnem jako ekonomickou jednotkou (s. 30 – 36). Na skutečně ekonomické otázky se zaměřují až další dvě podkapitoly, sledující jednak příjmy, a to z podnikání a nájmu (s. 37 – 43), jednak výdaje, tj. různé poplatky a daně a výdaje spojené s pozemkovými a stavebními záležitostmi (s. 44 – 54). (K daňovým přiznáním je nutno pouze dodat, že vzhledem k účelu vypracování je třeba k jejich údajům přistupovat kriticky.)

Druhým významným okruhem otázek, který si bakalářská práce Marty Šmejkalové kladla, bylo sledování mlýna jako právní jednotky a výzkum právních otázek spojených s provozem mlýna. Tuto problematiku řeší čtvrtá kapitola práce, rozdělená na dvě podkapitoly: první z nich seznamuje s právy a povinnostmi mlynářů (s. 55 – 61), druhá (s. 62 – 74) podává důkladnou informaci o nejdůležitějších sporech, které majitelé mlýna řešili od druhé poloviny 17. až do počátku 20. století. Významné místo zde patří iniciativě mlynářů Veselých při řešení problému slupů v celozemském měřítku na konci 19. století; text je v tomto případě možná až příliš rozsáhlý (přitom chybí důkladnější objasnění slupů, což poněkud kontrastuje s detailní první kapitolou), ale odráží význam a postavení příslušníků rodu mezi ostatními mlynáři. (Některé informace by však bylo třeba doplnit ještě z dalších zdrojů, než jen z materiálů uložených v rodinném archivu či z novinových článků.) Cenné jsou tyto pasáže i z hlediska dějin správy. Práci završuje důkladný Závěr (s. 75 -78), v němž se autorka jednak dotýká otázek dochování a výpovědní hodnoty rodinného archivu rodiny Veselých (i z hlediska zkoumání tzv. ego-dokumentů), jednak provádí zasvěcené shrnutí předchozího textu.

Bakalářskou práci doplňují obvyklé náležitosti - seznam zkratk (s. 79 – i když zahrnuje i zkratky zcela běžné), seznam pramenů a literatury (s. 80 – 81) a celkem 17 příloh (s. 82 – 99), do nichž autorka zařadila přehled rodinného archivu, reprodukci rozrodu (bohužel ne příliš zřetelnou) a fotografie představující jednak některé materiály z rodinného archivu, jednak mlýn a jeho majitele.

Se zadáním práce se M. Šmejkalová vypořádala velmi dobře, zejména je nutno ocenit orientaci v poměrně rozsáhlém a složitě strukturovaném pramenném materiálu. I vzhledem k jeho dochování leží těžiště práce v období 19. a 20. století, lze jen zalitovat, že nejsou doplněny údaje z katastrů, i když je autorka na dvou místech práce zmiňuje (s. 38, pozn. 386); jejich využití ale zůstává úkolem pro další bádání. V některých případech by bylo vhodné doplnit pro lepší přehlednost odkazy v rámci textu (např. s. 42 – lázeňky), případně odkaz na přílohy (např. na s. 52 na přílohu č. 5). Text je někdy příliš podrobný, řada informací je ještě doplněna v poznámkách (i když by patřila spíše do hlavního textu), někdy naopak chybí odkaz (např. pozn. 209, 371, 372, 380 - 382). Zvláště vyjmenování příjmů a vydání ve druhé kapitole by prospělo přehledné seřazení pokud ne přímo konkrétních finančních údajů, pak alespoň jejich zdrojů do tabulky, které by názorněji ozřejmilo jejich strukturu. To jsou však jen připomínky spíše formálního rázu, ocenění si naopak zaslouží stylistická úroveň práce, která je zdařilá, stejně jako celková vnější podoba (až na některé výjimky se práce obešla i bez chyb v interpunkci).

Přes tyto mé připomínky představuje práce M. Šmejkalové cenný příspěvek k dějinám českého mlynářství, ale i dějin správy, a současně se dotýká problému dochování a využívání pramenů osobní povahy. Autorka si je přitom vědoma možností (i limitů), které tento materiál poskytuje, a v práci, kterou nazývá spíše úvodem, se jí podařilo proniknout do dané problematiky a vytvořit si výborné předpoklady pro další práci na tomto tématu. Ráda konstatuji, že bakalářská práce Martiny Šmejkalové rozhodně splňuje nároky kladené na tento typ prací, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm výborně.

V Praze dne 28. srpna 2008

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.